

Змест

Прадмова	3
2 клас	8
3 клас	94
4 клас	165

ПРАДМОВА

«Зборнік дыктовак» з'яўляецца дапаможнікам для настаўнікаў 2–4 класаў школ з беларускай і рускай мовамі навучання. Ён складзены ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы па беларускай мове для пачатковых класаў.

Увесь матэрыял дапаможніка размешчаны па класах. У ім ёсць тэксты для розных відаў дыктовак: зрокавых, папераджальных, тлумачальных, выбарачных, творчых, свабодных, дыктовак па памяці, кантрольных.

Від дыктоўкі не ўказваецца: настаўнік вызначае гэта сам.

Тэксты ў асноўным падабраны з твораў мастацкай літаратуры, газет і часопісаў. Тэматыка тэкстаў разнастайная.

Матэрыял размешчаны з паступовым ускладненнем арфаграфіі, лексікі, моўных канструкцый; прадугледжваецца паўтарэнне вывучанага.

У «Зборніку» сустракаюцца тэксты з некалькі складанай сінтаксічнай структурай сказаў. Работа над імі будзе садзейнічаць развіццю ў вучняў больш глыбокага разумення структуры сказаў, выяўленчых сродкаў

мовы. Такія тэксты лепш за ўсё выкарыстоўваць для навучальных работ, дзе настаўнік мае магчымасць папярэдзіць памылкі шляхам выпісвання асобных слоў на дошцы ці тлумачэннем напісання слова або знака прыпынку.

Пры правядзенні дыктовак важна развіваць у дзяцей навыкі самакантролю. У гэтым напрамку варта зрабіць некалькі заўваг адносна метадыкі правядзення асобных відаў дыктовак.

Зрокавую дыктоўку можна праводзіць парознаму. Найбольш карыснай будзе зрокавая дыктоўка з папярэднім азнаямленнем дзяцей з тэкстам. Настаўнік загадзя на дошцы запісвае тэкст, вучні знаёмяцца з ім, вызначаюць пэўныя арфаграмы. Потым напісанае на дошцы закрываецца. Вучні пішуць тэкст пад дыктоўку настаўніка, пасля выканання работы звяраюць з напісаным на дошцы, выпраўляюць дапушчаныя памылкі.

Аналагічна праводзіцца папераджальная дыктоўка. Тут вучні папярэдне не знаёмяцца з тэкстам. Тэкст, загадзя напісаны на дошцы, закрываецца. Настаўнік дыктуюць, вучні вызначаюць арфаграмы і запісваюць пад дыктоўку ў сшыткі, пасля выкананую работу звяраюць з напісаным на дошцы. Правядзенне такога віду дыктовак садзейнічае развіццю

арфаграфічнай зоркасці вучняў і прывівае на-
вык самакантролю.

Выбарачная дыктоўка — адзін з відаў папераджальнай дыктоўкі, пры якім вучні выпісваюць з тэксту, што дыктуе настаўнік, толькі пэўныя словы, словазлучэнні або сказы. Гэты від дыктоўкі звычайна выкарыстоўваецца пры замацаванні вывучанага. Перавага такога віду дыктоўкі ў тым, што ён дае магчымасць за некалькі мінут напісаць вялікую колькасць слоў на вывучанае правіла, развівае арфаграфічную зоркасць дзяцей, бо са звязнага тэксту ім неабходна па слыху знайсці пэўнае слова, у слове — арфаграму. Часам пры выбарачнай дыктоўцы вучням трэба выпісаць словы па групам. У такім выпадку настаўнік дае ўзор.

Для праверкі правільнасці выкананай работы яе загадзя можна напісаць на дошцы і закрыць. Напісаная вучнямі работа звяраецца з запісам на дошцы.

Больш самастойнай работай з'яўляецца тлумачальная дыктоўка. Настаўнік дыктуе тэкст без папярэдняга разбору, а потым, як і пры папераджальнай дыктоўцы, тэкст можна зверыць з напісаным на дошцы, і вучні абгрунтоўваюць з дапамогай правіла напісанне патрэбных слоў ці сказаў.

Перад тлумачальнай дыктоўкай паўтараюцца патрэбныя правілы правапісу. Гэтым

тлумачальная дыктоўка адрозніваецца ад кантрольнай, а таксама і тым, што праверка яе праводзіцца адразу пасля напісання: самаправерка па картках або з настаўнікам калектыўна.

Прамежкавым паміж папераджальнай і тлумачальнай дыктоўкамі можа быць каменціраванае пісьмо. Гэта такі від пісьма, калі вучні, перш чым запісаць слова або сказ, прагаворваюць яго і абгрунтоўваюць напісанне. Каменціраванае пісьмо можа быць поўным або выбарачным. Пры поўным каменціраванні прагаворваецца кожнае слова, пры выбарачным — толькі словы на пэўнае правіла. Для такога пісьма можна выкарыстаць любы тэкст.

У «Зборніку» ёсць матэрыял для пісьма па памяці. Такі від работы можна назваць падрыхтоўчай дыктоўкай. Настаўнік загадзя на дошцы або картках запісвае тэкст. Дзеці завучваюць тэкст на памяць, а потым пішуць яго пад дыктоўку. Запісаны тэкст звяраецца з напісаным на дошцы або картках.

Свабодная дыктоўка з'яўляецца ступенькай падрыхтоўкі да напісання пераказу. Настаўнік спачатку чытае ўвесь тэкст, вучні запамінаюць змест, затым чытаецца тэкст па абзацах, а вучні запісваюць. У напісаным вучнямі тэксце можа быць зменшана або павялічана колькасць сказаў і слоў у сказе.

Аднак галоўная думка абзаца павінна быць захавана. Творчыя дыктоўкіносяць розны характар: складанне сказаў і апавяданняў па апорных словах, дапісванне апавядання, змена слова ў сказе.

У складанцы выкарыстаны ўрыўкі з мастацкіх твораў класічнай і сучаснай літаратуры, газет, часопісаў, твораў народнай творчасці. Частка тэкстаў складзена аўтарам. У некаторых выпадках аўтараў тэкстаў, на жаль, назваць не атрымалася, бо тэксты былі ўзяты з працоўных сшыткаў, дзе аўтары не заўсёды паказаны.

Матэрыял «Зборніка» трэба выкарыстоўваць творча, у залежнасці ад вывучаемай тэмы і задачы ўрока. У залежнасці ад задачы ўрока настаўнік выкарыстоўвае тэкст са «Зборніка» цалкам або часткова.

2 КЛАС

Наш калгас

За школай калгасныя палі. Калгаснікі працуюць дружна. Вучні дапамагаюць калгаснікам. (10)

Трусікі

У нас былі трусікі. Мы зрабілі трусікам клеткі. Трусікі елі капусту і моркву. (13)

Луг

Ярка летам квітнее луг. З кветак утварыўся квяцісты дыван. Ціха шэпчацца між сабою кветачкі. (14)

Паўлік

Паўлік устаў рана. Ён адзеўся, прыбраў пакой, памыўся. Паўлік паснедаў і сабраўся ў школу. (14)

Выстаўка

Вучні сабраліся на выстаўку. Прыехаў аўтобус. Усе селі. Вось і выстаўка. Настаўнік раскажаў аб выстаўцы. (15)

На ўроку

У клас прыйшла настаўніца. Яна пачала ўрок. Вучань піша на дошцы. Усе вучні пішуць у сшытках. (16)

У жывым кутку

У нашай школе ёсць жывы куток. Там жывуць вожык, вавёрка, яшчарка. У клетцы весела шчабеча шчыгол. (16)

У лесе

Дзеці былі ў лесе. Шура і Саша пайшлі ў гушчар. Там шчабечуць птушкі. Дзеці бачылі яшчарку. (16)

Наша школа

У нас новая школа. За школай сад. Я хаджу ў трэці клас. Я люблю нашу школу. (16)

Вясна

Вясна ідзе. Растае снег. Журчаць ручайкі. Шуміць рака. Грэе сонейка. Цвітуць пралескі. Зеленеюць лясы. Калгаснікі сеюць. (16)

Хто як голас падае

Карова мычыць. Авечка бляе. Сабака брэша. Певень кукараэкае. Зязюля кукуе. Салавей свішча. Ластаўка шчабеча. Качка кракае. (16)

Вожык

У Мішы жыў вожык. Ён лавіў мышэй.
Аднойчы вожык прапаў. Знайшлі вожыка
дзеці ў садзе каля шыршыны. (17)

Восень

Сумна на дварэ ўвосень. Надвор'е стаіць
дрэннае. Ідзе дождж. Б'е ў шыбы вецер. Ве-
раб'і хаваюцца пад стрэхі. (17)

Дзяцел

Дзеці пайшлі ў лес. На дрэве сядзеў дзя-
цел. У дзятла вострая дзюба. Дзяцел дзюбай
здабывае сабе ежу. (17)

Вожык

Вожык жыў у лесе. Спаў вожык каля ям-
кі. У яго малыя ногі. У вожыка вострыя зуб-
кі. (17)

Сяброўкі

Ніна і Ліза ідуць у школу. У руках парт-
фелі. Дзяўчынкі ходзяць у трэці клас. Ніна і
Ліза сяброўкі. (18)

Вясной у калгасе

Надышла ранняя вясна. Калгаснікі вы-
везлі на палі ўгнаенне. Насенне ачышчана.
Хутка пачнецца сяўба. На ўгноенай ніве за-
зелянее збожжа. (18)

Грыбная пара

Настала грыбная пара. Усе ходзяць у лес па грыбы. Вася знайшоў белы грыб. Наташа знайшла цэлую сямейку грыбкоў. (18)

Жораў

Жораў жыў каля возера. Карміўся жораў жабамі і вужамі. У жорава доўгая шыя. Увосень жоравы ляцяць у вырай. (18)

Гняздо

Чыжы звлі гняздо на бярозе. Кожную раніцу чыжы весела спяваюць. Яны вельмі любяць зярняты. Чыжы жывуць у лесе. (18)

У калгасе

У калгасе вялікі сад. У садзе растуць яблыні. На яблынях паспелі яблыкі. Ёсць у садзе грушы і слівы. (18)

Дома

Тата чытаў газету. Мама гатавала ежу. Ясь маляваў ваўкоў. Янка маляваў шчупака. Коля рашаў задачу. Ніна гуляла ў лялькі. (19)

Дзяжурны

Дзіма дзяжурны. Хлопчык прыйшоў рана. Праветрыў клас. Дзіма паліў кветкі. Анучкай выцер дошку. Прынёс мел. Наш Дзіма добры дзяжурны. (19)